

Alkelforum

PLATFORUM, ONREGELMATIG MAAR GEREGLD VERSCHIJNEND STRIJDSCHRIFT SINDS 30 MAART 1982

DE ALLERLAATSTE DAGEN DER MENSHEID

utrecht, donderdag 26 november 2009

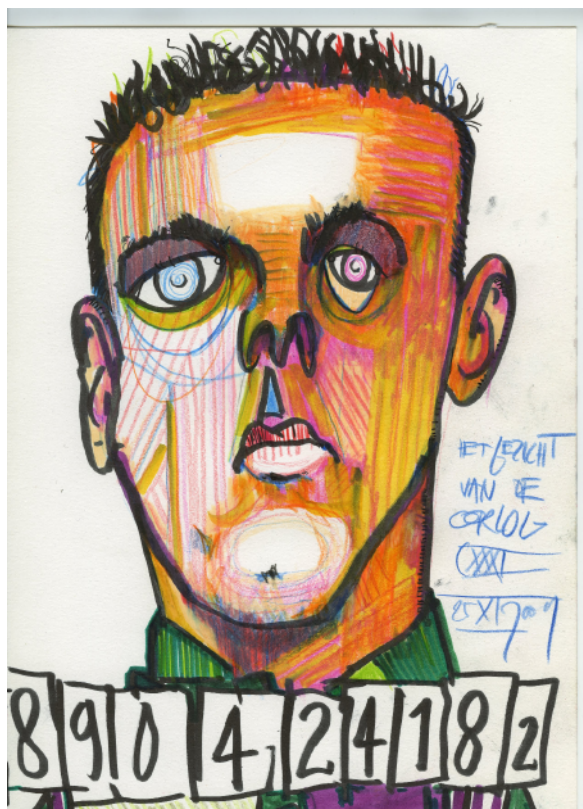
32

2de bedrijf, 17de scène

De kniesoer achter zijn bureau. Voor hem liggen het foto-boek Occupation: Soldier van Ad van Denderen, met een voorwoord van Arnon Grunberg, de verhalenbundel Task Force Uruzgan, onder redactie van Noël van Bemmel met een voorwoord van Arnon Grunberg en het reisverslag Soldaat in Uruzgan van Niels Roelen met een voorwoord van Arnon Grunberg.

DE KNIESOOR: Nu weet ik wat ik die kunstenaar die mij altijd onderbreekt in mijn monologen met steekwoorden waar ik niks aan heb eergisteren had moeten antwoorden, toen hij weigerde te geloven dat deze boeken net zo goed oorlogspropaganda zijn als de prentbriefkaarten uit WO I en de enthousiasmerende en strijdhaftige oorlogsgedichten van Alfred Kerr en Ottokar Kernstock. Alleen het is de oorlogspropaganda van nu. Hoe de oorlog nú verkocht wordt. Juist niet met romantische pathetiek of schaamteloos nationalisme, maar quasi-bescheiden, volernstig, met de heroïek tegen wil en dank van de gewone jongen die onbaatzuchtig zijn werk doet in dienst van de mensheid. Eén foto, het eerste beste kiekje van een patrouille Nederlandse soldaten in een Afgaans dorpje zou al genoeg moeten zijn om te zien dat het daadwerkelijk een bezettingsmacht is, één blik op het contrast tussen die zwaarbewapende, onder vele lagen schervesten verborgen gaande en doodsbanige GI-Joes uit de polder en de plaatselijke barrevoetse bevolking, de kinderen die spelen in het stof en de lemen hutten waartussen de soldaten door laveren. Maar als zo'n foto niet volstaat om aan te tonen dat het een oorlog is die aan het thuisfront verkocht moet worden, zijn er altijd nog de boeken, deze boeken. Waar vroeger werd geroepen door een commandant dat hij 'zijn mannen het sterven wel eens even zal bijbrengen', zeggen de generaals van nu dat soldaat zijn 'een actie-

ve baan met collega's' is. En die boeken leveren daar klakkeloos illustraties bij. Spanning, kameraadschap en het stressvolle bestaan van de militair staat voorop. Zoals gewoonlijk spreken de flapteksten boekdelen. De flaptekst van het morbide fotoboek *Occupation: Soldier* meldt gehoorzaam, in het droge feitelijke toughe hardboiled detectiveproza dat bij dit stoere reportages schijnt te horen:

Vredeshandhaving levert geen spectaculaire beelden op. Behalve wanneer het fout gaat. De val van Srebrenica is een open wond in de Nederlandse (krijgs)geschiedenis.

Sic! Geen woord over de open wonden in borsten van geliquideerde inwoners. Zelfmedelijden slaat de klok. Larmoyante zieligheid en navelstaren. Het is zo ingebakken om het vanuit Nederlands legerperspectief te zien, dat zulke zinnen zomaar zonder verpinken of blikken of blozen opgeschreven kunnen worden. ‘Een open wond in de Nederlandse krijgsgeschiedenis’ – en dan staat dat ‘krijgs’ ook nog tussen haakjes. Hier wordt oorlog verkocht als vooral erg voor de Nederlandse militairen. Dat is waarlijk een omkering van alle waarden. En dan moeten de zinnen waarin de postbus 51-mededeling vervat staat nog komen:

Toch doen iedere dag jonge mannen en vrouwen dagelijks hun niet zelden risicovolle plicht. Aange trokken door het avontuur, uit behoefte aan kameraadschap en soms ook uit idealisme en verantwoordelijkheidsgevoel.

Jaja, want avontuur bestaat nog! En wie hunkert er niet naar kameraadschap? De idealisten natuurlijk niet te na gesproken, want ook daarvoor is plaats in het leger. Maar dit is geen wervende folder Wij Willen Jou voor het leger, maar het is een boek uitgegeven door NRC Handelsblad. En dat andere boek, *Task Force Uruzgan*, uitgegeven door nog zo’n onafhankelijk en kritisch dagblad, de Volkskrant, wordt voorgesteld als een literair trainingskamp, waarin ‘de militairen zelf aan het woord komen’:

Of ze nu als vrachtwagenchauffeur de kampen voorraadden of als piloot op de knop weapons release drukten: hun ervaringen zijn uniek.

Minstens even uniek als de ervaringen van degenen die die wapens op hun kop kregen, maar daar hoor je dan weer niks van. Die behoren niet meer tot het mensengeslacht. De vijand heet ook niet meer de vijand, maar ‘de taliban’ of nog vager ‘het extremisme’: daar heet de strijd tegen te zijn, niet tegen mensen. Je verlangt bijna terug naar de tijd dat er God Straffe Engeland werd geroepen, en Iedere Brit aan het spit en Een lus voor elke Rus, dan weet je tenminste waar je aan toe bent, en dan besef je tenminste dat het om mensen gaat, zodat uiteindelijk misschien zelfs de lompe dikschedelige tot het inzicht komt dat het daar net zo goed mensen zijn als hier, met familie, verwanten en vrienden en dat je in feite op jezelf aan het schieten bent. Omdat de vijand zo vaag en abstract is gemaakt richt de aandacht zich helemaal op het eigen groepsgebeuren. De flaptekst van *Soldaat in Uruzgan*, geschreven door Niels Roelen, weer zo’n held van het vrije woord van de krant die de nuance gewoon zoekt, belooft dat het boek gaat over:

Nachtelijke patrouilles door onherbergzaam gebied, onverwachte aanvallen van de taliban, de onberekenbare dreiging van berrmbommen, een bevolking die snakt naar hulp en rust, het eerste begin van infrastructurale wederopbouw en vooral de prestaties van soldaten onder extreme druk.

Het gaat alleen maar over ‘wij’ in Kamp Holland, het lot van de arme soldaten. Dat is het enige waarover je hier hoort. Maar elke wij vooronderstelt een zij, elke wij creëert een zij, een hullie, een de anderen. Het groepsgebeuren is de motor achter de oorlog. Alleen wij bestaan, zij zijn geen mensen. Wij-wij-wij. O wee o wij!

Wij zijn de holle mensen. Wij zijn opgezet, de hoofden vol met stro - helaas!

Wij weten wat goed voor u is. Wat is goed voor u? Wij weten het. U niet. U hebt ons nodig. Vraag ons wat u nodig hebt. Wij antwoorden. Wij geven. Wij zijn goed. Goed voor u. Wij hebben het beste met u voor.

Wat doen wij? Wij weten wat jullie doen. Wij weten wat jullie móeten doen. Wij doen jullie niets. Wij bijten niet. Wij zijn de vrije geesten. Jullie zijn de gevangen beesten. Wij laten jullie vrij, aan een touw.

Zijn wij geen mensen? Wij zijn supermensen. Want wij zijn ons. Wij kennen ons. Wij kennen alleen ons en daar hebben wij genoeg aan.

Wij zijn de holle mensen. Wij zijn opgezet, de hoofden vol met stro - helaas!

Wij maken de dienst uit. Wij maken hier de dienst uit. Wij stellen hier de vragen. Het is niet de bedoeling dat erop geantwoord wordt. Het zijn retorische vragen. Willen wij dat dit zo doorgaat? Er is geen weg terug. Er is nooit een weg terug. Als we ons omdraaien is de weg weg. Wij zijn er klaar voor. Wij gaan ons ding doen en wij zullen het goed doen.

Wij doen waar wij zin in hebben. Wie maakt ons wat. Jullie kunnen allemaal doodvallen. Val dood. Wij reiken de helpende hand aan de verdrinkenden in het moeras.

Wij zijn de kroon op de schepping. Met onze opponeerbare duim en onze vinger aan de trekker. Wij kunnen onze persoonlijke ervaringen opschrijven onder begeleiding van een schrijver van vele romans en reportages en essays en voorwoorden, vele voorwoorden. Wij leven want wij lijden. Voor jullie. Wij doen het allemaal voor jullie. Maar wie zijn jullie? Jullie moeten kennis nemen van wat hier gebeurt. Met ons. Want wij weten wat hier gebeurt. Met ons. Er is niemand anders dan wij.

Wij zijn de holle mensen. Hoofden gevuld met stromatrasen – helaas!

(*changement.*)

